

Sociālās iemaksas "pa kabatu" sitīs sāpīgāk

3. Okt. 2016

Kaspars Strazds, ZAB "SORAINEN" nodokļu menedžeris,

Aija Lasmane, ZAB "SORAINEN" vecākā nodokļu menedžere

<http://ifinances.lv/raksti/nodokli/socialais/socialas-iemaksas-pa-kabatu-sitis-sapigak/10141>

Jau gandrīz gadu ir spēkā 30.11.2015. pieņemtie grozījumi likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu", ar kuriem no 01.01.2017. tiks ieviestas minimālās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI). Vai tiešām 2017.gadā "vilks būs paēdis un kaza dzīva"?

Grozījumos [likumā](#) "Par valsts sociālo apdrošināšanu" (likums par VSA) paredzēts, ka no 01.01.2017. par noteiktiem darba ņēmējiem darba devējam būs pienākums maksāt minimālās VSAOI, ja viņu nopelnītais ienākums pārskata mēnesī jeb (citējot [likumā](#) noteikto) ar VSAOI apliekamais objekts nerasniegs pārskata periodam noteikto apmēru.

Atbilstoši likuma par VSA [20.³panta](#) (stāsies spēkā 01.01.2017.) 1.daļai minimālo VSAOI apmērs ir saistīts ar valstī noteiktās minimālās bruto mēneša darba algas apmēru, kas saskaņā ar plānotajiem grozījumiem atbilstošajos Ministru kabineta (MK) noteikumos 2017.gadā būs 380 EUR. 2017.gadā ir noteikts samazināts minimālo VSAOI objekts, proti, 3/4 no minimālās mēneša darba algas jeb 285 EUR, savukārt no 01.01.2018. minimālo VSAOI objekts būs vienāds ar MK noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru.

Tātad standarta situācijā, ja neizpildīsies likuma par VSA [20.³panta](#) 10.daļā noteiktie nosacījumi un darba ņēmējam 2017.gadā kalendārajā mēnesī pirms nodokļu nomaksas aprēķinātā darba alga būs līdz 285 EUR, uzņēmumam par šo darba ņēmēju no saviem līdzekļiem būs jāmaksā VSAOI par starpību, kas veidojas starp darba ņēmēja faktiski saņemto bruto darba algu (t.sk. arī citiem ar darba attiecībām saistītiem ienākumiem, kā noteikts likuma par VSA [14.panta](#) 1.daļā) un minimālo VSAOI objekta apmēru.

Par kuriem darbiniekiem būs jāveic minimālie maksājumi?

Lasot kopsakarā likuma par VSA [20.³pantu](#) un [14.panta](#) 1.daļu, secināms, ka likumdevējs ir paredzējis plašu personu loku, par kurām darba devējam būs jāmaksā minimālās VSAOI. Minimālās VSAOI būs jāmaksā par likuma par VSA [1.panta](#) 2.punktā noteiktajiem darba ņēmējiem.

Mikrouzņēmuma darbinieki

Īpaši nepieciešams izcelt mikrouzņēmuma darbiniekus, jo par šīm personām likumdevējs ir paredzējis atšķirīgu VSAOI maksāšanas kārtību.

Uzņēmuma līgums

Tāpat arī uzņēmumiem ir nepieciešams pievērst uzmanību jaunajai kārtībai, ja tie nodarbina fiziskās personas uz uzņēmuma, gaudniecības vai pārvadājuma līguma pamata un kalendārajā mēnesī šīm personām izmaksātā bruto atlīdzība 2017.gadā nerasniedz 285 EUR, bet vēlāk – valstī noteikto minimālo mēneša darba algu. Šādā gadījumā VSAOI par šo starpību būs jāmaksā ienākumu izmaksātājam.

Valdes locekļi

Par kapitālsabiedrībām, kuru valdes locekļi 2017.gadā nesaņems atlīdzību vai saņems mazāku atlīdzību par 380 EUR, ja arī visiem pārējiem uzņēmuma darbiniekiem būs mazāka bruto atlīdzība par 380 EUR, ir jānorāda, ka likumdevēja pieņemtā likuma par VSA 20.³panta 1.daļas un Pārejas noteikumu 54.punkta redakcija faktiski veido kolīziju ar šā likuma 14.panta 12.¹daļu, kurā noteikts, ka par šādiem valdes locekļiem VSAOI ir jāmaksā no minimālās algas. Ievērojot Administratīvā procesa likuma 15.panta 7.daļu, šādā situācijā ir piemērojama speciālā tiesību norma, kas savukārt nozīmē, ka arī 2017.gadā par valdes locekļiem, kas atbilst darba ņēmēju statusam, VSAOI būs jāmaksā no 380 EUR, nevis no 285 EUR.

Ārvalstu komersantu filiāles

Arī ārvalstu komersantu filiālēm Latvijā, ar kuru pārstāvjiem nav nodibinātas darba tiesiskās attiecības (piemēram, persona pārstāv ārvalsts komersanta filiāli uz pilnvarojuma līguma pamata), būs jāmaksā VSAOI no minimālā objekta jeb 285 EUR 2017.gadā.

Pašnodarbinātās personas

Prasība veikt VSAOI no minimālā objekta neattieksies uz pašnodarbinātajiem (tajā skaitā autoratlīdzības saņēmēji), sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokļa maksātājiem, kā arī iekšzemes darba ņēmējam pie darba devēja ārvalstnieka un ārvalstu darba ņēmējam pie darba devēja ārvalstnieka. Tāpat arī VSAOI no faktiski izmaksātās bruto atlīdzības varēs maksāt šādos gadījumos:

- par notiesāto, kurš tiek nodarbināts brīvības atņemšanas soda izciešanas laikā;
- par personu, kura ir sasniegusi vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju;
- par personu, kurai līdz tā vecuma sasniegšanai, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, ir palikuši 5 gadi vai mazāk un šī persona pirms darba ņēmēja statusa iegūšanas vismaz 12 mēnešus nav bijusi darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statusā;
- par personām ar I un II grupas invaliditāti;
- pirmos 3 mēnešus par personu, kas pirmreizēji kļūst par darba ņēmēju;

- par personām līdz 24 gadu vecumam, kas mācās vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iestādē, izņemot laiku, kad attiecīgā persona ir pārtraukusi mācības vai studijas.

Ja jebkura no šīm personām 2017.gadā saņems mazāku mēneša bruto darba atlīdzību par 285 EUR, darba devējam nebūs VSAOI jāpiemaksā no saviem līdzekļiem, lai sasniegtu minimālo iemaksu objektu.

Kuriem darba devējiem ir jāveic minimālās VSAOI?

Saskaņā ar likuma par VSA 20.³panta 3. un 5.daļu minimālās VSAOI būs jāveic darba devējam, kuram ir iesniegta algas nodokļu grāmatiņa. Ja algas nodokļu grāmatiņa nav iesniegta nevienam darba devējam, minimālās VSAOI maksās darba devējs, kas pirmais būs reģistrējis konkrēto darba ņēmēju. Par šādu pienākumu darba devēju informēs Valsts ieņēmumu dienests (VID), nosūtot paziņojumu Elektroniskās deklarēšanas sistēmā.

Kādas ir minimālās VSAOI, ja nodokļus maksā vispārējā režīmā?

Likuma par VSA 20.³panta 2.daļā noteikts: ja aprēķinātais VSAOI objekts ir mazāks par MK noteikto minimālo mēneša darba algu, obligātās iemaksas no starpības starp MK noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru un atbilstoši šā likuma 14.panta 1.daļai aprēķināto objektu jeb faktiski aprēķināto izmaksājamo algu aprēķina un no saviem līdzekļiem veic darba devējs. Tātad, ja darba ņēmējam noteiktā bruto darba alga 2017.gadā būs mazāka par 285 EUR, VSAOI par starpību no saviem līdzekļiem maksās darba devējs, turklāt darba devējam būs jāmaksā gan darba devēja, gan arī darba ņēmēja daļa.

Piemērs

Sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA) "X" darbiniekam Jānim ir noteikta bruto darba alga – 200 EUR, turklāt Jānis nesaņem piemaksas un ir strādājis visas kalendārajā mēnesī noteiktās darba dienas. Par 2017.gada janvāri SIA "X" par Jāni būs jāmaksā VSAOI 28,98 EUR apmērā, kas veidojas šādi:

- *nosaka starpību starp faktiski izmaksāto atlīdzību un 2017.gadā piemērojamo minimālo VSAOI objektu:*
 - $285 - 200 = 85 \text{ EUR};$
- *aprēķina minimāli maksājamo VSAOI no iepriekš noteiktās starpības:*
 - $(85 \times 10,5\%) + (85 \times 23,59\%) = 8,93 + 20,05 = 28,98 \text{ EUR jeb } 85 \times 34,09\% = 28,98 \text{ EUR}.$

Ja darba ņēmējs nebūs strādājis pilnu kalendāro mēnesi, darba devējam būs pienākums maksāt minimālās VSAOI proporcionāli par tām dienām, kurās darba ņēmējs būs strādājis. Darba devējam arī nebūs pienākuma aprēķināt minimālās VSAOI par tām dienām kalendārajā mēnesī, kurās darba ņēmējs atrodas (likuma par VSA 20.³panta 12.daļa):

- bērna kopšanas atvaļinājumā;
- bērna tēvam piešķirtā atvaļinājumā sakarā ar bērna piedzimšanu;

- atvaļinājumā bez darba algas saglabāšanas, kas piešķirts darba ņēmējam, kura aprūpē un uzraudzībā pirms adopcijas apstiprināšanas tiesā ar bāriņtiesas lēmumu nodots aprūpējamais bērns;
- pārejošas darbnespējas, grūtniecības un dzemdību atvaļinājumā, par ko ir izsniegta darbnespējas lapa "B";
- atvaļinājumā bez darba algas saglabāšanas, kas piešķirts vecākam, kura aprūpē ir bērns līdz 3 gadu vecumam;
- atvaļinājumā bez darba algas saglabāšanas personai, kas iegūst augstāko izglītību pilna laika studiju programmā.

Piemērs

SIA "X" darbiniekam Jānim par 2017.gada janvāri ir aprēķināta bruto darba alga – 160 EUR, turklāt Jānis no 02.01.2017. līdz 13.01.2017. atradīsies atvaļinājumā bez darba algas saglabāšanas, lai studētu augstskolā. Jānis faktiski nostrādās 12 darba dienas. Lai noteiktu, kā šajā situācijā jāmaksā VSAOI:

- *nosaka darba dienu skaitu, par kurām ir jāaprēķina minimālās VSAOI:*
 - $22 - 10 = 12$;
- *nosaka minimālo VSAOI objektu par nostrādāto periodu:*
 - $380 \times 0,75 / 22 \times 12 = 155,46 \text{ EUR}$;
- *nosaka Jānim izmaksātās darba algas par 2017.gada janvāri un minimālā VSAOI objekta starpību:*
 - $160 - 155,46 = 4,54 \text{ EUR}$.

Šajā gadījumā SIA "X" par Jāni nebūs jāpiemaksā VSAOI, jo SIA "X" Jānim izmaksātais atalgojums – 160 EUR – pārsniegs minimālo VSAOI objektu.

Un kā ar MUN maksātājiem?

Ja darba devējs ir MUN maksātājs, saskaņā ar likuma par VSA [20.³panta](#) 7.daļu par ikvienu mikrouzņēmuma darbinieku MUN maksātājam ir jāmaksā VSAOI no MK noteiktās minimālās algas. Arī MUN maksātājam VSAOI rēķina, [likumā par VSA](#) noteiktajos gadījumos piemērojot samazinātās VSAOI likmes.

2017.gadā saskaņā ar likuma par VSA Pārejas noteikumu [54.punktu](#) par MUN maksātāju darbiniekiem maksājamo minimālo VSAOI objekts ir 3/8 no MK noteiktās minimālās algas jeb 142,50 EUR. Tātad 2017.gadā par ikvienu MUN maksātāja darbinieku būs jāmaksā VSAOI 48,58 EUR ($142,50 \times 34,09\%$) apmērā neatkarīgi no šīs personas saņemamās atlīdzības vai MUN maksātāja apgrozījuma. Turpmākajos gados, ja minimālā alga būs 380 EUR, par ikvienu MUN maksātāja darbinieku maksājamais VSAOI būs 129,54 EUR ($380 \times 34,09\%$).

Ja MUN darbinieks atbildīs likuma par VSA [20.³panta](#) 10.daļā noteiktajiem kritērijiem, šādam darbiniekam VSAOI objekts būs puse no MK noteiktās minimālās algas.

Arī uz MUN maksātājiem un viņu darbiniekiem attiecināmi likuma par VSA [20.³panta](#) 12.daļā noteiktie atbrīvojumi dienām, par kurām nav pienākuma aprēķināt minimālo VSAOI objektu.

Piemērs

SIA "X" ir MUN maksātājs, un Jānis ir tās darbinieks. SIA "X" darbiniekam Jānim par 2017.gada janvāri ir aprēķināta bruto darba alga – 210 EUR, turklāt Jānis no 02.01.2017. līdz 24.01.2017. atradīsies atvaļinājumā bez darba algas saglabāšanas, lai studētu augstskolā. Jānis faktiski nostrādās 5 darba dienas. Lai aprēķinātu maksājamās VSAOI:

- nosaka darba dienu skaitu, par kurām ir jāaprēķina minimālās VSAOI:
 - $22 - 17 = 5$;
- nosaka minimālo VSAOI objektu par nostrādāto periodu:
 - $380 / 22 \times 5 = 86,36 \text{ EUR}$;
- nosaka maksājamo VSAOI:
 - $86,36 \times 34,09\% = 29,44 \text{ EUR}$.

SIA "X" par Jāni būs jāmaksā VSAOI 29,44 EUR apmērā.

Ieviešot šos grozījumus, ar 01.01.2017. no MUN tiks izslēgta VSAOI daļa, un to veidos tikai iedzīvotāju ienākuma nodoklis (IIN), uzņēmumu ienākuma nodoklis (ja piemērojams), uzņēmējdarbības riska valsts nodeva un mikrouzņēmuma īpašnieka IIN par mikrouzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumu daļu.

VID ir sagatavojis [metodisko materiālu](#) "Minimālās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas darba devējiem, kuri nodokļus maksā vispārējā režīmā", kurā skaidrots, kā no 01.01.2017. būs nosakāms darba ņēmēja un darba devēja minimālo pārskata mēneša obligāto iemaksu objekts standarta situācijās, tomēr, to praktiski piemērojot, noteikti radīsies vairāki jautājumi. Piemēram, kā pārliecināties par izņēmumu nemaksāt minimālās VSAOI pirmos 3 mēnešus par personu, kas pirmreizēji kļūst par darba ņēmēju vai par personu, kurai līdz vecuma, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, sasniegšanai ir palikuši 5 gadi vai mazāk un šī persona pirms darba ņēmēja statusa iegūšanas vismaz 12 mēnešus nav bijusi darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statusā?

Šo [likuma par VSA](#) grozījumu mērķis ir pakāpeniski ieviest visu darba ņēmēju sociālo apdrošināšanu vismaz no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas, bet tas tiek darīts uz darba devēju rēķina. Šī jaunā kārtība ievērojami palielinās administratīvo slogu uzņēmumiem un to grāmatvežiem, palielinās zemu atalgotā darbaspēka izmaksas darba devējiem un ievērojami palielinās MUN maksātāju izmaksas.